

Binnen de vaste commissie voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschap hebben enkele fracties de behoefte om vragen en opmerkingen voor te leggen over de brief van de minister van Buitenlandse Zaken d.d. 2 maart 2012 over het verdrag inzake de bescherming van het immaterieel cultureel erfgoed; Parijs, 17 oktober 2003, vergezeld van een nota van toelichting ondertekend door de staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap en de minister van Buitenlandse Zaken (Kamerstuk 32 206 (R1979), nr. 1).

De voorzitter van de commissie,
Van Bochove

Adjunct-griffier van de commissie,
Arends

Inhoudsopgave

I. Vragen en opmerkingen uit de fracties

1. Inleiding
2. De doelstellingen van het Verdrag
3. Werking en verplichtingen van het Verdrag
4. Artikelsgewijze toelichting op het Verdrag

II. Reactie van de staatssecretaris

I. Vragen en opmerkingen uit de fracties

1. Inleiding

De leden van de VVD-fractie hebben kennisgenomen van de brief van de minister van Buitenlandse Zaken. Zij zien aanleiding tot het stellen van enkele vragen.

De leden van de CDA-fractie hebben met grote tevredenheid kennisgenomen van de toelichtende nota bij het Verdrag inzake de bescherming van het immaterieel cultureel erfgoed. Nederland verplicht zich met de ratificatie van dit verdrag om het eigen immaterieel erfgoed in kaart te brengen, te documenteren en om maatregelen te nemen voor bescherming (safeguarding) ervan. Organisaties die hun immaterieel erfgoed op de lijst willen plaatsen moeten nadenken over maatregelen om hun immaterieel erfgoed levensvatbaar te houden. De voornoemde leden zijn tevreden over deze bottom-up-benadering. Zij hebben wel nog enkele verhelderende vragen.

De leden van de SP-fractie hebben kennisgenomen van voorliggende brief. Het is een goede zaak dat er aandacht is voor immaterieel erfgoed. Veel wat voor een cultuur en de geschiedenis van een volk of land van waarde is, is niet in concrete zaken te vatten. Dat er wereldwijd wordt gepoogd deze culturele geschiedenis voor verdwijning te behoeden, is een positieve stap. De genoemde leden hebben wel enkele vragen bij de brief.

2. De doelstellingen van het Verdrag

De leden van de VVD-fractie vragen naar het nut en de noodzaak van het Verdrag voor Nederland. Volgens de brief van de minister voldoet Nederland al aan alle eisen. Ook indien dat niet het geval zou zijn, kan Nederland de bescherming van immaterieel erfgoed op nationaal niveau regelen. De staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap is immers bezig om een topinstituut voor immaterieel erfgoed te vormen door bestaande instituten samen te voegen.

De leden van de CDA-fractie merken op dat bij de algemene doelstellingen terecht wordt opgemerkt dat immaterieel erfgoed een dynamische vorm van erfgoed is. Eén van de belangrijkste verplichtingen uit het Verdrag is het identificeren en vastleggen van de verschillende elementen van immaterieel cultureel erfgoed die aanwezig zijn op het grondgebied van de lidstaat. De genoemde leden vragen of het vastleggen van immaterieel erfgoed op lijsten niet ten koste gaat van de dynamiek van deze vorm van erfgoed.

De leden van de SP-fractie merken op dat het probleem van het beschermen van toch meer abstracte begrippen zoals traditie, cultuur, gewoonten en gebruiken, nu juist gelegen is in het feit dat het om immateriële zaken gaat. Zij vragen hoe niet-concrete zaken voor de toekomst kunnen worden behouden. De voorstellen om zaken, die behouden dienen te blijven aandacht te geven in lesprogramma's en bestaande verenigingen te ondersteunen, is een goede stap, maar werkt deze methode afdoende voor alle vormen van immaterieel erfgoed, die beschermd dienen te worden? Met andere woorden, zijn de initiatieven die in de brief worden genoemd voldoende, of bestaat het gevaar dat dit uiteindelijk verzandt in vage beleidslijnen, zo vragen de genoemde leden.

3. Werking en verplichtingen van het Verdrag

De leden van de VVD-fractie merken op dat in de ogen van de genoemde leden de positieve advisering van de Nationale UNESCO commissie over de bekrachtiging, geen reden is om het Verdrag te ratificeren. Nederland kan immers ook het belang van immaterieel erfgoed erkennen zonder dit Verdrag te ratificeren. Zij ontvangen graag de reactie van het kabinet hierop. Tevens vragen zij of het kabinet voorts kan aangeven wat de financiële consequenties zijn voor Nederland. Is het budget dat de Kamer heeft vastgesteld voldoende om aan het Verdrag te voldoen? Is er na ratificatie van het Verdrag nog voldoende ruimte om dit budget door de Kamer te wijzigen, zo vragen de genoemde leden. En wat betekent het voor de Nederlandse belastingbetaler als bepaalde immaterieel culturele instellingen het hoofd niet meer boven water kunnen houden door, bijvoorbeeld, een teruglopend ledental. Zij vragen of de overheid dan dient bij te springen. Graag horen de voornoemde leden ook of er wetgeving is die moeten worden aangepast naar aanleiding van dit Verdrag. Zo ja, om welke wetgeving gaat het en welke consequenties hebben deze wetswijzigingen, zo vragen de voornoemde leden.

De leden van de CDA-fractie merken op dat bij de begrippen wordt vermeld dat het immaterieel erfgoed zich manifesteert in onder andere het domein van de mondelinge tradities en uitdrukkingen, waaronder taal als vehikel van het immateriële erfgoed. Later wordt echter wel gemeld dat het beschermen van individuele talen geen onderdeel uitmaakt van dit verdrag en dat dit onder een ander verdrag valt. De genoemde leden vragen of het niet verstandiger is om de beschermde talen ook een plek op de lijsten van immaterieel erfgoed te geven. Deze leden vragen of het voor de bescherming van die talen meerwaarde heeft om deze ook onder dit Verdrag te laten vallen, zodat voor deze talen ook geldt dat ze «levend gehouden» moeten worden (safeguarding). Ten slotte vragen deze leden hoe andere landen, die het Verdrag hebben geratificeerd, dit hebben aangepakt.

De verschillende elementen van immaterieel cultureel erfgoed die aanwezig zijn op het grondgebied van de lidstaat moeten worden vastgelegd. De leden vragen welke verplichtingen er ontleend kunnen worden aan plaatsing op deze lijst. Kan er spanning ontstaan tussen het opnemen van een bepaalde uiting van immaterieel erfgoed in een lijst en de verplichtingen die hier tegenover staan, zo vragen deze leden. Het kabinet geeft aan dat er gekozen is voor het samenstellen van een brede inventaris, die via een bottom-up-benadering tot stand komt. De voornoemde leden spreken hun complimenten uit voor het gekozen proces. Wel vragen deze leden of er een deadline is voor het voltooien van de inventaris (voor bijvoorbeeld het rapporteren naar UNESCO) en of de gekozen bottom-up-benadering kan betekenen dat er een risico is dat men in de knel komt met een dergelijke deadline.

Het kabinet geeft aan dat het Verdrag een stimulans betekent voor bijvoorbeeld cultuureducatie. De leden onderschrijven deze gedachte,

maar vragen nog wel of er een toelichting gegeven kan worden bij de opmerking dat in het geval van ambachten, verkend zal moeten worden hoe kennis en vaardigheden kunnen worden overgedragen aan volgende generaties. Hebben we daar het mbo¹ niet voor, zo vragen deze leden. Als gevolg van het Verdrag worden er twee lijsten opgesteld, waaronder een lijst van immaterieel cultureel erfgoed waarvan het behoud dringend gewaarborgd moet worden. Het kabinet geeft aan dat voor de elementen die op deze lijst staan internationale bijstand kan worden gevraagd. De genoemde leden vragen waaruit deze bijstand kan bestaan, en onder welke voorwaarden deze aangevraagd kan worden. Is het kabinet al voornemens om voor bepaalde zaken bijstand te vragen in de vorm van het inzetten van experts, studies naar aspecten van bescherming en het oprichten van infrastructures, zoals bepaald in artikel 20 van het Verdrag? Voornoemde leden kunnen zich voorstellen dat Nederland met zijn expertise op dit gebied ook zelf actief kan bijdragen aan het in stand houden van immaterieel erfgoed in andere lidstaten. De leden vragen of hier al initiatieven op worden ondernomen.

De leden van de SP-fractie vragen hoe deze voorstellen gezien moet worden in verhouding tot de bezuinigingen op culturele instellingen. Verschillende gemeentelijke musea, bij uitstek de bewaarplaats voor immaterieel erfgoed en plek voor educatie van plaatselijke geschiedenis en folklore, dreigen door de combinatie van landelijke, provinciale en lokale bezuinigingen de deuren te moeten sluiten. Plaatselijke verenigingen kunnen het hoofd amper boven water houden nu subsidies dreigen te vervallen. Zij vragen of deze tegenstrijdigheid kan worden toegelicht. De beschikbare budgetten genoemd in de brief lijken erg beperkt en vooral gericht op het tot stand komen van de lijst en niet afdoende voor het geven van gevolg aan die lijst.

4. Artikelsgewijze toelichting op het Verdrag

De leden van de VVD-fractie merken op dat in de artikelen 25 t/m 28 van het Verdrag is opgenomen dat lidstaten tweejaarlijks 1% van hun bijdrage aan de gewone begroting van UNESCO in het Fonds dienen te storten. Zij vragen hoeveel dit voor Nederland is. Ten slotte vragen zij of deze 1% af gaat van de bijdrage aan de gewone begroting of dat het bedrag er bij komt.

II. Reactie van de staatssecretaris

¹ mbo: middelbaar beroepsopleiding.